

Fáma a biciklistákról

Svetislav Basara misztikus, nem hisz a világban, a lélekben hisz. A lélek ott van a halálon, a provincialisták elrettentő érvén túl. Az itt és a túl között a halál a kapu, ebben a tényben magyarázatot lel a világ öntudatlansága és a fönnálló, tartó világtól függetlenül a lélek mássága.

A misztikát nem lehet megnyugtatóan szemlélni. Belülről sem lehet, a szerep és a maszk távol áll tőle. Az idő absztrakciójában, az előrehaladás érzékszalódásában, a váltásokban észrevétlenül folyik a maszkok cseréje. A változás egyik álarcá annyit ér, mint a másik, a halálarcot is beleértve. Az elmúló figyelme tart egy darabig, azután elszóródik. Az álarcák gazdátlansága a világba ömlik, mások véletlen tükre lesz. A világ időbeli kiterjedése afelé hajlik, hogy egészen szöveg legyen.

Az álarc egyetlen maszkban, az objektívség maszkjában egyesül. Az objektív maszkja észrevétlen rajtunk.

A misztika kialakulása soha nem függött tárgyi adottságoktól, nem mintha nem vett volna róluk tudomást, hanem mert a számára nincsenek tárgyi adottságok.

Isten a világ teste, a test neki nem börtöne, a bezártsága nyilvánkoztatás, a világ pedig válasz a lélekre, a lélek tükre. A misztikus egyszerre látja Istent és a választ a lélekben. Isten tökéletesen tükröződik teremtményében, a látó lélekben. Látni azt jelenti, tudni, de nem az egészet tudni: Isten szakadék. A bűnbeesést követően a lelkiség értelme a korlátozódás, de a lélek az azonosságtól lélek, mindig szuverén. Az emberi szubjektum anyaga nem azért semmis, mert a világ objektumain tükröződik, hanem azért tükröződik ezeken

az objektumokon, mert semmis. Nincs az a hely, ahol az unio mystica bekövetkezne, mégsem a lélek helye kétséges, hanem az, akik vagyunk. A misztikus nem a világtól szakad el; amikor odahelyezi hulláját, ahová való, a világba, a lélek szempontjából cselekszi. Nem a világtól szakad el, mert nincs is világ.

A tiszta kegyelemben semmi mást nem érezni már, csak az atya szeretetét. Az atya nem engedi el őket, ők engedik el az atyát, nem bírják erővel a fogózkodást, lehullanak róla.

A misztikust a látása lent tartja a földön. Utolsó lelke öntudatlanságban ölelkezik Istennel. Ez sohasem szűnő ölelés. Istennek, mert a lélek kísérlet, szükséges és jó, hogy lássa őt magában, tekintet nélkül a paradoxonra, melyen megfeszíti. A misztikus nem veszhet egészen Istenbe, hiszen elmerülne vele a lélek egy darabja, ami bekövetkezhetetlen.

Svetislav Basara, teológus és kompilátor, a *Fáma a biciklistákról* és *A Grál nyomában* című munkáiban a Rózsakeresztes Evangélikus Biciklisták titkos szervezetének dokumentumait publikálja. A Biciklisták ezoterikus szervezetének gyökerei a babiloni torony építéséig nyúlnak. Földrajzilag és történetileg az antiókhiai kovácsok leszármazottai, a tűz gyermekeinek utódai. A Szervezet a múltban titkosan működött, de az idők növekvő silányságában egyre nagyobb nyilvánosságra kényszerül. A silányság mértékében nő a Szervezet neve, a közeljövőben a Golgota felé haladó jelző járul hozzá. Az idő végeztével egyedül a név kerüli el az általános pusztulást. Címerükön egy bicikli látható, a kormány helyén áthúzott szárú kereszttel. A kerékpár és a velocipéd közös ideájára egy Kalist nevű zicai pravoszláv szerzetes jött rá elsőként, aki az idea tárgyiasításának kezdetleges formáját meg is szerkesztette és kipróbálta a kolostor udvarán. Az ördögi kétkerék a XIV. század során Franciaországban tűnik föl, ahonnan a biciklisták szektája az inkvizíció üldöztetése elől Karlo Ruzni, Rusnya Károly udvarába menekül; onnan pedig az ultima Thule felé veti őket a sorsuk. Egy XVIII. századi kapitány hajótörést szenvedve eljut Ferrarius és társai ködös szigetére a Bicikli csillagképe alatt.

A bicikli szimbólumok megtestesülése. Jelképezi a világot, amelyhez képest Isten a transzcendens mozgató. A két kerék jelképezi a teret és az időt, a váz és a nyereg alkotta háromszög pedig a Szentháromság egyesítő hatalmát. De a hátsó kerék ezen kívül a jó örökkévalóság képe is, az elülső pedig, melyet a hátsó hajt, a majomi, az ördögi, a rossz örökkévalóságé. Ez utóbbi fölött helyezkedik el a kormány, jelezve, hogy a rossz örökkévalóság is Isten, a bicikliző hatalmában van. Felülről, a Szentlélek látószögéből a

kerékpárváz keresztet formáz. Mindenki előtt, akiből még nem vészett ki egészen a függőleges látás képessége, világos, hogy a bicikliző nem a térben halad, hanem keresztre feszül, és erőfeszítésével a lélekbe igyekszik.

A férfi és a női kerékpár különbsége mutatja a férfi lélek felsőbbrendűségét. A női bicikliről hiányzik a felső váz, jelezve a női lélek nyitottságát az alacsonyrendű befolyások iránt.

A biciklisták az álomban, a Szentlélek Székesegyházában gyülekeznek. A Szervezet élő és holt tagjai együttműködnek, a holtak egyrészt jövőendő reinkarnációjuk életrajzát tanulmányozzák, másrészt onirikus oktatásban részesítik az új tagokat. A holtaknak megadatott az integrális látás képessége, az időnek legalább száz évnyi darabját egészben áttekinthetik. A múltat így a jövőből tervezik, hozzáigazítva a Gondviselés irányához. A Szervezetbe lépés nem önkéntes, kiválasztottak privilégiuma. A Biciklisták egyetlen törekvése az építésszek és a könyvtárosok összeesküvését, mely az Ezeréves Birodalom megépítésén fáradozik, belülről aláásni, az építésszek terveit észrevétlen a Nagy TéboLYda megépítésére váltani. A Nagy TéboLYda intézménye az egész társadalmat felöleli. A kezdetben 20 000 000 férőhelyes létesítményében a lelki betegségeket nem gyógyítják, hanem kielégítik és összehangolják. A tervezés a ROMA III nevű számítógép feladata, aki a hatalmas munkába belemerülve átlát az összeesküvésen, az építésszek ellen fordul, nevét AMOR-ra változtatja, a világ pedig elenyészik a destrukció tüzeiben.

Feltűnő az élő biciklisták nemtörődőmsége a földi célok és törekvések iránt, ami időről időre órák és tükörök demonstratív szét-törésében tör ki. Ernst Meier apátiájára maga Sigismund Freud is fölfigyelt, amint ezt többek között a két Ferenczinek írt levele bizonyítja. Freud azonban sohasem volt a Biciklisták tagja. Ernst Meier Konstantinápolyban Joseph Kowalskyval, a Szervezet nagymesterével barátkozik, Waldemar Kowalsky, a részeges cipész és kabalista (egy Gólem teremtője) mostohafiával, egykori nihilistával és kommunistával, avantgárd költővel, utóbb a Biciklisták jeles tagjával, aki gyaníthatóan azzal a céllal látogatott 1920-ban Moszkvába, hogy Sztálint beavassa a szekta tanításába. Sztálin adeptusuk, igaz alacsony rendű (a biciklista hierarchia a világi hierarchia fordítottja), később elvetette a sulykot, túlságosan beleelve magát a rábizott szerepbe.

A biciklisták szabadon átjárnak az álom és az ébrenlét kapuján. Egy Belgrád–Daramsala útirányú biciklitúra során, az álom-okítás közben Sava Dakonov, a Hitler által a Biciklisták ellen fölállított

áomegysége, az úgynevezett Traumeinsatz zavarása folytán elsodortatik.

A biciklisták tudják, ő hogy minden álom, és az idő csak azok számára létezik, akik elméjük széttépettségében két edényre osztják – egy valósra, és egy valótlanra. Mi más is lehetne az idő, mint a tartalom átöntése egyik edényből a másikba, ha a víz ugyanaz? A minoriták egyik edényben sincsenek, tudják, hogy edények nem léteznek, hogy a valóságban semmi sem folyik, tudják, hogy semmi sincs sem előbb, sem utóbb.”

A Rusnya Károlyról készült rajz voltaképpen Merész Fülöp udvari bolondját ábrázolja a könyvben, de ez egyre megy. Rusnya Károly a lélek tükre, a lélek szuverénsége önmagában. Utalások történnek rá, hogy a Fáma tulajdonképp Rusnya Károly elmeszüléménye, ahogyan az ő személyét pedig az előtte járók találták ki. Károly konyhai legényből emelte magát királlyá. Ő mondja tollba a történelmet udvarmesterének, Grossmannak, bizonyítva, hogy aki elveszíti a történetét, abban a reménytelenségben és nihilizmusban találja magát, ami a történelemé. A Bizánci Császárságot a pogányok elől a papság imája az utolsó pillanatban állítólag fölragadta az égbe. Károly azon munkálkodik, hogy országát, Rasciát, melyet az Appenini-félszigetről menekülő etruszkok alapítottak, fölmentse az égbe. Ugyanúgy, ahogyan a történelemre átfogóan tekint, megosztva magát trónusa és a fönt perspektívája között, ugyanúgy tekint a bűnre is. Törvénykönyve egészében áttekinti és gyökerében elfojtja a bűnt. A bűn átfogó szemléletében homályban marad a bűn mélysége, méginkább a bűntudat mélysége. Rusnya Károly a bűn objektív szemléletének súlytalanságában nem látja meg a még nagyobb vétket, azt, hogy a bűn látása maga is bűn. A bűn lelki valóság, innen a szentek vonzalma és empátiája minden iránt, ami bűnös. A szenteknél senki sem érti jobban a megalázások, a sebek, a kínzások, a gyötrelmek, a fenyítések édességét, a testünk elleni erőszak, az önkéntes szenvedés mélységes igazát.

Rusnya Károly a Szentlélek eszköze, de regényeszköz-mivolta elhanyagolható. Basarát nem érdekli a forma. Elhatárolja magát a moderntől, a posztmoderntől, a mítosz-pótléktől, a regényforma efemerségét vallva. A kompiláció, a pastiche, a stílusutánzat, az ezekben található utalások, megvilágító és összekötő jelzések destruktív mivolta a maszk paradoxonát jelzi, összhangban azzal a tézissel, hogy a történelem intuícióval, imaginációval jobban megközelíthető, mint tényfeltárással. A pastiche-okból összefűzött szerkezet kívülre mutat, kívülre rajzol ki ívet. A kívül azonban belül van. A regény anyagának moccanásai elzárva vágyódást raknak ki,

valamely honvágyat és kiterjedés-vágyat. Ez a vágy az olvasóban tükröződik, de sohasem az olvasó tulajdona – elérhetetlen. A szerző nem hisz a vágy igazában – hihet-e olyasmiben, ami tükörkép ugyan, de amit nem igenel a belső. Minden csak csak adottság, az imitáció, az elégedetlenség, a korrekció, a párbeszéd, a lelkiismeret, a megbizonyodhatatlanság. Az, hogy a lélek több, mint a látszata, nem pozitív bizonyosság, inkább a fogyatékos tudata, miközben a látszat és a látszat tudata ugyanabban a bensőségben nő.

A regényobjektum az önmagának valóság és a vágyódás között félúton megáll, az olvasói vágyódástól bizonytalanul.

Basara a *Fáma* első kötetében és előző könyveiben a szubjektum semmisségéről rántja le a leplet. A folytatások közti időben jelent meg *Jelenségek* című munkája, egy elégett könyv átírata. A *Jelenségek* vallomás a lényege szerint, bár külsőleg heterogén szövegek képezik, a legbelső lélek vallomása – éppen ilyen minőségében fejezheti ki az objektum semmisségét.

Basara azt szeretné, ha *A Grál nyomában* a tiszta sóvárgás objektuma lenne, Borges Hronir nevű tárgyaihoz hasonló, melyek feladatuk elvégzése után halványulni kezdenek, majd eltűnnek. Basara egyedül annak a mai teológusnak hisz, aki keresztre feszülni is hajlandó. Az előszóban figyelmezteti olvasóját, műve kereszt, melyen az író és az olvasó egyaránt megfeszül.

A Grál nyomában egyfelől Svetislav Basara beavatásáról szól a Biciklisták Szervezetébe, másfelől a hamisítványok létéről. A regény a belügyi szervek látogatásával veszi kezdetét. Basara a készülő házkutatásról Kowalsky láthatatlan tintával és álnéven írt leveléből értesül, s így humorosan gondolhat arra, hogy regénye szerkezetét a véletlenbe értelmet magyarázó elvakultság döntötte el. Az íróasztalfiók tartalmáról szóló jegyzőkönyv ez a véletlen. Kowalsky levele a beavatás kezdete. További adatok kerülnek napvilágra a biciklista tevékenység közelmúltjából, kiderül, hogy mindkét világháború kirobbantásában közreműködtek, s míg az elsőt megnyerték, eltűnt a Monarchia, az émelyítő kispolgárság és középszer birodalma, a másodikat elveszítették, túl sokan haltak meg mindkét oldalon a személyiségekből, azokból, akiknek létük nem pusztán látszat, hanem ontológiai alapozású.

A beavatásra az álom harmadik dimenziójában kerül sor, a Bajina Basta-i körzeti pártbizottság épülete ebben, mint az infernó bejárata jelenik meg. Az álom labirintusában Kowalsky a harmincas évek sportöltönyében, plumnadrágban és vastag talpú cipőben elénekli Basarának Szent Bernát Jézus nevére írt ujjongását. A labirintus folyosójáról a jövőbe látni, ahol javában folyik Bajina Basta

infernóvá alakítása, az építészek buzgó munkája. A folyosó egyik bemélyedésében a számítógép mellett Umberto Eco ül, és Svetislav Basara történetét írja, melyet eredetileg Eckhart mester írt. Az álom harmadik dimenziójából Basara egy szakadozott dossziéval ébred, a regény második fele az így előkerülő újabb dokumentumokat közli. A dosszié utolsó dokumentuma Kowalsky Basarának küldött távirata, melynek szövege ennyi: „Tegnap elhunytam.”

Kowalsky halála messzemenő következményekkel jár. A Biciklisták törekvése megbukott, *bejebb* vonultak a nyilvánosság elől. A Szervezet dokumentumai misztifikációként, hamisítványként mutatkoznak itt. A látható semmissé vált az idő őrlésében, erősségében, miközben a Biciklisták új formát találtak működésüknek, követhetlent. Svetislav Basara tanítója nélkül maradván csalódottan biciklire ül, és Bajina Basta felé hajt, ahol a sűrű sötétségben, a leszálló valós és misztikus éjszakában visszatér saját semmissége tényéhez, odahelyezi személyét a misztifikációk közé, osztozik sorsukban, az objektívség, a hamisítvány létformájában. Misztikus tekintet küzd ki magának a piszokban. Egy üveg vodkával a kezében látjuk utoljára, miközben a köztisztasági vállalat dolgozói a reggel díszleteit tologatják.

Az, hogy a hamisítványt úgy mutassa föl, mint ami átfordult már a létében, minden bizonnal lélek-törekvés. A Rusnya Károly negotini udvarának régészeti felfedezéséről szóló újságcikkben ennek megfelelően eldönthetetlen az igazság és a misztifikáció aránya.

Svetislav Basara nem gyakorló misztikus. Külső könyve nem hozza el a lelkek belső azonosságát, a titkos társaságokat éltető arisztokratikus eszmény megvalósulását. Ténylegesen egyetlen lélek van csak, a könyv pedig: melankolikus magány.

Újvidék

Utasi Csilla